

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

-

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

-

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

-

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

-

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottonenettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

-

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

-

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Ylioppilastutkinnon järjestämisen varautumista ohjaa lähtökohta, jonka mukaan tutkinnon suorittaminen kuuluu sivistyksellisiin oikeuksiin, jotka on turvattava myös poikkeusoloissa.

Valtioneuvosto edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla koulutus- ja tutkimusjärjestelmän kaikkien osien toimintakyky varmistetaan. Erityisenä velvoitteena on siirtymisen turvaaminen koulutusasteelta toiselle sekä ylioppilastutkinnon järjestäminen lainsäädännön mukaisesti kaikissa turvallisuustilanteissa. (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia, Valtioneuvoston periaatepäättös 16.1.2025, s. 135)

Nykyisessä valmiuslaissa opetus- ja kulttuuriministeriölle on säädetty toimivalta lykätä ylioppilastutkinnon järjestämistä enintään kuudella kuukaudella kerrallaan ylioppilastutkinnosta annetun lain (502/2019) 4 §:n 1 momentin estämättä valmiuslain 3 §:n 1, 2 ja 4–6 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa. Työryhmän ehdotuksessa tästä mahdollisuudesta luovuttaisiin ja pykälä 101, Opetustoiminnan ja kasvatuksen järjestämistä koskevat muutokset, ei enää sisältäisi säännöstä tutkinnon järjestämisen ajankohdan siirtämisestä. Perusteluna muutokselle työryhmä toteaa, että nykyinen säädös tarkoittaa käytännössä, että tutkinto olisi järjestettävä välittömästi poikkeusolojen päätyttyä.

Ylioppilastutkintolautakunta toteaa, että nykyisen valmiuslain tulkinta, jonka mukaan tutkinto tulisi järjestää välittömästi poikkeusolojen päätyttyä, on lautakunnalle uusi. Valmiuslain esitöiden (HE 8/2008) mukaan siirtomahdollisuus on säädetty, jotta voitaisiin poiketa ylioppilastutkinnon tavanomaisesta kahdesti vuodessa tapahtuvasta järjestämisvelvoitteesta, josta säädetään ylioppilastutkinnosta annetun lain (502/2019) 4 §:n 1 momentissa [huom. esitöiden pykäläviittaukset kohdistuvat kumottuun lainsäädäntöön].

Valmiuslain valmistelussa on aiheellista arvioida, miten poikkeusolojen aikaiset järjestelyt ja niiden heijastusvaikutukset poikkeusolojen jälkeiseen aikaan voidaan huomioida siten, että ylioppilastutkinnon suorittaminen on mahdollista, eikä aiheuta kohtuutonta viivettä siirtymiseen korkeakouluopintoihin. On arvioitavissa, että ylioppilastutkinto ei ole ainoa toiminto, jossa poikkeusjärjestelyt ulottuvat poikkeusolojen välittömän päättymisen jälkeiseen aikaan.

Ylioppilastutkintolautakunta katsoo, että tutkinnon järjestämistä poikkeusoloissa olisi tarkoituksenmukaista selkeyttää substanssilainsäädännössä tai uudessa valmiuslaissa. Poikkeusoloja koskevan sääntelyn tarve ylioppilastutkinnon osalta on historiallisesti perusteltu. Sota-aikana tutkinto järjestettiin poikkeavasti tasavallan presidentin antamien asetusten perusteella (As 108/1940, As 309/1941, As 621/1941, As 22/1943). Vastaava menettely ei nykyisin olisi mahdollinen, koska ylioppilastutkintoa koskeva sääntely on perustuslain mukaisesti nostettu asetustasolta lain tasolle vuonna 2005 (HE 31/2005).

Lautakunta esittää harkittavaksi sääntelyä, joka antaisi opetus- ja kulttuuriministeriölle tai valtioneuvostolle määräys- tai asetuksenantovaltuuden poikkeusoloissa siten, että voidaan poiketa:

- velvoitteesta järjestää tutkinnon kokeet samanaikaisesti kahdesti vuodessa (L 502/2019, 4 § 1 mom.),
- velvoitteesta järjestää tutkinto myös muille kuin ylioppilastutkintoa suorittaville kokelaille (L 502/2019, 6 § 1 mom., 16 § 3 mom. ja 17 §),
- kokeiden suorittamisvaatimuksista tiettyjen kokelasryhmien, kuten rintamasotilaiden, osalta (L 502/2019, 10 §),
- ylioppilastutkinnon suorittamiseen käytettävästä enimmäisajasta poikkeusolojen pitkittyessä (L 502/2019, 13 § 1 mom.),

jotta ylioppilastutkinto voidaan turvata kaikissa turvallisuustilanteissa.

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

-

Säätämisyjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

-

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

-

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

-

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

-

Tähkä Tiina
Ylioppilastutkintolautakunta

Vikberg Thomas
Ylioppilastutkintolautakunta